

Українському інституту експертизи сортів рослин 10 років

Відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським співтовариством, що набула чинності з 1 березня 1998 р., наша держава зобов'язалася зробити все можливе для приєднання до Женевського акта 1991 р., Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин. У цей час Державною комісією з випробування та охорони сортів рослин розроблено, а Верховною Радою України схвалено нову редакцію Закону України «Про охорону прав на сорти рослин». Відповідно до цього закону головним завданням Держкомісії стало проведення державної політики щодо поширення і використання сортів рослин та охорони прав на них.

Від 1.06.2002 р. Держкомісією було реорганізовано в Державну службу з охорони прав на сорти рослин, а Державний центр сертифікації, ідентифікації та якості сортів рослин Державної комісії з випробування та охорони сортів рослин реорганізовано в Український інститут експертизи сортів рослин (далі – Інститут) (Постанова Кабінету Міністрів України від 1.06.2002 р. № 714 «Про утворення Державної служби з охорони прав на сорти рослин та Українського інституту експертизи сортів рослин»).

Статутом Інституту визначено основні напрями науково-технічної діяльності:

- координація наукових досліджень у сфері охорони прав на сорти рослин;
- розроблення методик польових досліджень з кваліфікаційної експертизи сортів рослин;
- здійснення спільно з Національною академією аграрних наук Укра-

їни та Національним університетом біоресурсів та природокористування України науково-методичного забезпечення набуття, реєстрації та реалізації прав на сорти рослин;

- виконання прикладних науково-дослідних робіт з кваліфікаційної експертизи сортів рослин;
- науково-інформаційна та видавнича діяльність у сфері охорони прав на сорти рослин, розроблення національної інформаційно-довідкової системи з інтелектуальної власності на сорти рослин.

За результатами атестації Міністерства аграрної політики України Український інститут експертизи сортів рослин віднесено до організацій, що формують перспективу та науково-технічну політику галузі. Згідно зі статтею 12 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» Інститут внесено до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави.

Науковий потенціал Інституту становлять 105 наукових співробітників, з них – 9 докторів, 13 кандидатів наук.

Координацію наукових досліджень Інституту здійснює Науково-методична рада Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України, Вчена рада та Методична комісія Інституту.

Зокрема, у поточному році проведено п'ять засідань Вченої ради Інституту, на яких розглянуто та затверджено плани, робочі програми наукових тематик структурних підрозділів Інституту, які відповідають пріоритетним напрямам розвитку державної системи охорони прав на сорти рослин, а також проведено чотири засідання Методичної комісії Інституту, на яких розглянуто

і схвалено 14 методик на ВОС-тест, переглянуто два випуски методик кваліфікаційної експертизи сортів в Україні.

За наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 9 лютого 2011 р. №16 «Деякі питання координації діяльності установ, що належать до сфери управління Мінагрополітики» функції координації діяльності закладів експертизи державної системи охорони прав на сорти рослин покладено на Український інститут експертизи сортів рослин.

В Інституті відповідно до структури та штатного розпису функціонує 9 наукових відділів, 4 лабораторії та 8 секторів, які виконують науково-дослідні та науково-конструкторські роботи.

Відділ кваліфікаційної експертизи сортів рослин на придатність до поширення та сортознавства – здійснює аналітичні дослідження з експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні, формує національні сортові ресурси. До складу відділу входять два сектори: сектор зернових, зернобобових та круп'яних культур і сектор технічних, кормових та олійних культур.

Відділ кваліфікаційної експертизи сортів рослин на відмінність, однорідність та стабільність – здійснює аналітичні дослідження з кваліфікаційної експертизи сортів рослин на відмінність, однорідність і стабільність, забезпечує ідентифікацію сортів рослин. До складу відділу входять дві лабораторії та два сектори: лабораторія експертизи сортів зернових, круп'яних і зернобобових культур, лабораторія експертизи кукурудзи, технічних і багаторічних

видів рослин, сектор зберігання насінневих колекційних фондів, сектор експертизи овочевих, зелених та баштанних культур.

Відділ розгляду заявок, експертизи назви і новизни – здійснює формальну експертизу заявок, організовує та забезпечує виконання кваліфікаційної експертизи сортів рослин.

Відділ лабораторних досліджень з кваліфікаційної експертизи сортів рослин – визначає біохімічні і технологічні показники якості, розробляє методики і забезпечує молекулярно-генетичну ідентифікацію сортів рослин, розробляє і виконує аналіз генетичних модифікацій у геномі сортів, розробляє та впроваджує нові методи аналізу рослинного матеріалу за допомогою молекулярно-генетичних технологій. До складу відділу входять дві лабораторії: лабораторія визначення біохімічних і технологічних показників якості, лабораторія арбітражних досліджень і нових методів експертизи і сектор технічного забезпечення та інсталяції лабораторного обладнання

Відділ наукової координації та розробки методик – адаптує міжнародні методики з визначення відмінності, однорідності і стабільності сортів рослин, що відповідають вимогам UPOV, спільно з науковими установами НААН України розробляє національні методики з державної науково-технічної експертизи сортів рослин, координує науково-методичну діяльність закладів експертизи під час проведення польових і лабораторних досліджень.

Відділ інформатизації та впровадження програмного забезпечення – здійснює розроблення програмного забезпечення у сфері охорони прав на сорти рослин, актуалізує та підтримує функціонування інформаційно-аналітичної, відомої системи «Сорт».

Відділ економічних досліджень – забезпечує проведен-

ня економічних досліджень з фінансово-господарської діяльності закладів експертизи державної системи охорони прав на сорти рослин і підготовку науково обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності використання коштів державного бюджету. До складу відділу входять два сектори: сектор формування та використання зборів, сектор науково-технічного забезпечення.

Відділ міжнародного співробітництва та видавничої діяльності – опрацьовує офіційні документи міжнародних організацій щодо експертизи та охорони прав на сорти рослин – UPOV, CPVO тощо, здійснює видавничу діяльність у сфері охорони прав на сорти рослин.

Відділ правового забезпечення та розробки законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин – здійснює юридичний супровід проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин та набуття прав на сорти рослин.

Відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.11.2004 № 816-Р «Про заходи щодо виконання зобов'язань України за Міжнародною конвенцією з охорони нових сортів рослин» наукові співробітники Інституту беруть участь у підготовці фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» за спеціалізацією «Сортовивчення та правова охорона на сорти рослин» на кафедрі селекції, насінництва та кормовиробництва ім. проф. М.О. Зеленського НУБіП України.

Основні видання Інституту:

- Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні (витяг);

- Офіційний бюлетень Державної служби з охорони прав на сорти рослин (свідоцтво про державну реєстрацію KB 6889 від 23.01.2003 р.), складовими якого є:

- Державний реєстр виробників насіння та садивного матеріалу;

- Каталог сортів рослин, придатних до поширення в Україні;

- Методика кваліфікаційної експертизи сортів рослин на відмінність, однорідність, стабільність та придатність до поширення в Україні;

- Атласи морфологічних ознак ботанічних таксонів.

Науково-практичний журнал «Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин» – спільне видання Державної служби з охорони прав на сорти рослин та Українського інституту експертизи сортів рослин. Журнал внесено до Переліку наукових фахових видань за профілем «сільськогосподарські науки» (Постанова ВАК України від 23.02.11р. № 1-05/2). Від початку заснування журналу видано 15 номерів. Періодичність видання – двічі на рік. Розміщується також на web-сайті: www.sops.gov.ua. у розділі – публікації. З 2013 р. планується видавати журнал щоквартально.

Наразі Департаментом атестації кадрів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України розглядається питання щодо внесення науково-практичного журналу «Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин» до Переліку наукових фахових видань за профілем біологічні та економічні науки.

Значна кількість науковців Інституту бере участь у різних науково-організаційних комісіях і рада, які формують наукову думку і забезпечують схвалення відповідних рішень щодо науково-технічної та експертної діяльності; конференціях, семінарах з метою апробації результатів наукових досліджень.

Інститут є постійно діючим учасником сільськогосподарських виставок «Агро» та «Київська осінь».

Україна приєдналася до Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин і стала країною – членом Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (УПОВ), Міжнародної федерації торгівлі насінням (SIF), Міжнародної асоціації з

тестування насіння (ISTA), приєдналася до схем сортової сертифікації насіння, що є об'єктом міжнародної торгівлі (OECD). Тісно співпрацює з компетентними органами у сфері охорони прав на сорти рослин та експертизи Російської Федерації, Білорусі, Польщі, Молдови, Франції, Німеччини, Литви та ін.

Ефективність роботи Інституту визначається такими пріоритетними напрямками досліджень:

- виконання науково-дослідних робіт у сфері інтелектуальної власності на сорти рослин;

- проведення аналітичних досліджень за кваліфікаційної експертизи сортів рослин;

- організація та здійснення польових досліджень з державної кваліфікаційної експертизи сортів рослин;

- проведення лабораторних досліджень з кваліфікаційної експертизи сортів рослин;

- здійснення науково-методичного керівництва діяльністю закладів експертизи державної системи охорони прав на сорти рослин;

- підготовка пропозицій щодо розроблення науково-технічних, технологічних та інноваційних програм впровадження досягнень науки і передового досвіду в галузях сільського господарства, охорони прав на сорти рослин;

- ведення Державного реєстру заявок на сорти рослин, Реєстру прав власників сортів рослин, Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні;

- розробка та затвердження в установленому порядку методик кваліфікаційної експертизи сортів рослин на відповідність критеріям відмінності, однорідності і стабільності.

Інститут розробляє нові методологічні підходи, методи, методики щодо вдосконалення експертизи сортів рослин. Зокрема, розроблено понад 400 методик кваліфікаційної експертизи сортів рослин на відмінність, однорідність і стабільність.

Від початку своєї діяльності Інститут проводить активну науководослідну роботу відповідно до програми кваліфікаційної експертизи сортів рослин, ініціативних програм тощо.

Згідно із завданнями Державної концепції науково-технічного та інноваційного розвитку України і пріоритетних напрямів науково-технічного розвитку агропромислового комплексу, крім експертної діяльності, Інститутом у 2005–2011 рр. виконано 42 науково-дослідні роботи на замовлення Мінагрополітики України. Зокрема, розроблено 18 національних стандартів за бюджетною програмою: «Наукові розробки у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції», методи і методики науково-технічної експертизи та виконано 24 наукові тематики за бюджетною програмою № 2801050 «Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програ-

мами і державним замовленням у сфері розвитку агропромислового комплексу, фінансова підтримка підготовки наукових кадрів». Крім того, у 2011 р. виконано 14 наукових тематик на замовлення закладів експертизи державної системи охорони прав на сорти рослин. Результати досліджень впроваджено в державній системі охорони прав на сорти рослин.

У поточному році виконуються науково-дослідні роботи за науковою тематикою згідно з Тематичним планом Міністерства аграрної політики та продовольства України на 2011–2012 рр.

Створення і використання в агропромисловому комплексі високоврожайних сортів рослин є одним з найефективніших та економічно вигідних шляхів нарощування виробництва продукції рослинництва. Тому основним завданням державної системи з охорони прав на сорти рослин є формування національних сортових ресурсів як основи продовольчої і сировинної безпеки держави. Професійна діяльність колективу Інституту спрямована на реалізацію Закону України «Про охорону прав на сорти рослин». Завдяки роботі, що проводилася впродовж десяти років існування Українського інституту експертизи сортів рослин, вітчизняні товаровиробники сільськогосподарської продукції отримали можливість використовувати найновітніші досягнення вітчизняних та іноземних селекціонерів.